

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.02.2009, sp. zn. 21 Cdo 3119/2008, ECLI:CZ:NS:2009:21.CDO.3119.2008.1

Číslo: 3/2011

Právní věta: K návrhu na přistoupení dalšího žalovaného do řízení vázanému na podmínku (že žaloba bude vůči původnímu žalovanému zamítnuta) soud nepřihlíží (§ 41a odst. 2 o. s. ř.).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 19.02.2009

Spisová značka: 21 Cdo 3119/2008

Číslo rozhodnutí: 3

Číslo sešitu: 1

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Podmínky řízení, Přistoupení do řízení

Předpisy: § 153 odst. 2 předpisu č. 99/1963Sb.

§ 17 předpisu č. 92/1991Sb.

§ 206 odst. 2 předpisu č. 99/1963Sb.

§ 212 odst. 1 písm. d) předpisu č. 99/1963Sb.

§ 242 odst. 2 písm. d) předpisu č. 99/1963Sb.

§ 243 předpisu č. 65/1965Sb.

§ 251b předpisu č. 65/1965Sb.

§ 41a odst. 2 předpisu č. 99/1963Sb.

§ 47 předpisu č. 92/1991Sb.

§ 92 odst. 1 předpisu č. 99/1963Sb.

§ 95 odst. 1 předpisu č. 99/1963Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobkyně se domáhala (žalobou změněnou se souhlasem soudu prvního stupně), aby bylo žalovanému 1) uloženo zaplatit jí 53 937 Kč „a, pro případ, že bude žaloba proti žalovanému 1) zamítnuta“, aby tato povinnost byla uložena žalovanému 2) – jeho právnímu předchůdci ÚSM v P., K. 53. Žalobu odůvodnila zejména tím, že u právního předchůdce žalovaného 2) byla zaměstnána jako „samostatně pracující lékař s vyšší specializací“ na základě pracovní smlouvy ze dne 1. 1. 1985; s účinností od 1. 12. 1997 jí byl stanoven měsíční plat 11 430 Kč. Na základě smlouvy č. Z 050/98, uzavřené mezi Fondem národního majetku ČR a žalovaným 1), se stal žalovaný 1) právním nástupcem ÚSM v P., K. 53, a přešly na něj podle čl. III bodu 3 uvedené smlouvy povinnosti z pracovněprávních vztahů k žalobkyni. Žalovaný 1) však žalobkyni odmítá vyplatit odměnu za práci vykonanou v měsících dubnu až červenci 1998.

O b v o d n í s o u d pro Prahu 10 rozsudkem ze dne 14. 9. 2004, ve znění usnesení ze dne 15. 10. 2004, žalobu o zaplacení 37 172 Kč vůči žalovanému 1) zamítl, žalovanému 2) uložil zaplatit žalobkyni 37 172 Kč a řízení o 16 765 Kč zastavil; zároveň rozhodl, že žalovanému 1) se nepřiznává náhrada nákladů řízení a že žalovaný 2) je povinen nahradit žalobkyni náklady řízení 12 134 Kč k rukám JUDr. M. L. Vzhledem k tomu, že rozhodnutím ministra zdravotnictví České republiky ze dne 28. 6. 1999, čj. 24162/OŘO 20/99, došlo ke sloučení příspěvkové organizace ÚSM v P., N. 22/8, s příspěvkovou organizací VFN v P., s tím, že k uvedenému datu ÚSM v P. současně zaniká, „vedl soud nadále řízení, pokud jde o žalovaného 2)“ s VFN v P. Zabýváje se otázkou pasivní legitimace žalovaného, vyšel z rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 10. 4. 2002, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Praze ze dne 17. 2. 2004, podle nichž smlouva č. Z 050/98 o prodeji privatizovaného movitého majetku ÚSM v P. a převodu jiných práv a jiných majetkových hodnot, jež sloužily k provozování tohoto podniku, byla shledána z důvodu neurčitosti neplatnou; uzavřel, že žalovaný 1) S. P., spol. s r. o., není ve sporu pasivně legitimován a žalobu vůči němu zamítl. Protože bylo prokázáno, že žalobkyně byla zaměstnankyní „žalovaného 2), resp. jeho právního předchůdce“, že pro něj konala práci a že za vykonanou práci jí nebyla vyplacena stanovená mzda ve výši 11 430 Kč měsíčně, uložil žalovanému 2) žalovanou částku žalobkyni zaplatit; nárok žalobkyně za období měsíce července 1998 posoudil podle ustanovení § 130 odst. 1 zák. práce. Zastavení řízení co do částky 16 765 Kč odůvodnil tím, že v tomto rozsahu vzala žalobkyně žalobu zpět a že žalovaný 2) se zpětvzetím vyslovil souhlas.

K odvolání žalované M ě s t s k ý s o u d v Praze rozsudkem ze dne 29. 9. 2005 rozsudek soudu prvního stupně, „opravený usnesením ze dne 15. 10. 2004“, v napadeném výroku o věci samé „pod bodem II.“ [o povinnosti žalovaného 2) zaplatit žalobkyni 37 172 Kč] změnil tak, že žalobu s návrhem, aby žalovaný 2) byl uznán povinným zaplatit žalobkyni částku 37 172 Kč, zamítl a rozhodl, že žalovanému 2) se nepřiznává náhrada nákladů řízení před soudy obou stupňů. Vyšel z toho, že bylo „mimo vši pochybnost prokázáno“, že žalobkyně byla podle uzavřené pracovní smlouvy zaměstnána jako samostatná lékařka v ÚSM v P., K. 53, tedy v té části, která byla na základě rozhodnutí tehdejší ministryně zdravotnictví vyjmuta z majetku ústavu a převedena na základě schváleného privatizačního projektu na Fond národního majetku ČR. Zbytková (neprivatizovaná) část ÚSM v P. fungovala od této doby samostatně a na základě „Dodatku ke zřizovací listině“ ze dne 15. 6. 1998 byl změněn charakter této části ústavu z rozpočtové organizace na organizaci příspěvkovou se sídlem v P., N. č. 22/8. Rozhodnutím ministra zdravotnictví ze dne 28. 6. 1999 došlo ke dni 1. 7. 1999 ke sloučení příspěvkové organizace ÚSM v P., N. č. 22/8, s příspěvkovou organizací VFN v P., s tím, že práva a povinnosti z pracovněprávních vztahů pracovníků slučované organizace (tj. akreditované dopingové laboratoře) přecházejí podle § 249 odst. 1 zák. práce v plném rozsahu ke dni sloučení na přejímající organizaci. Tímto sloučením ÚSM v P. zcela zanikl. Odvolací soud dovodil, že vzhledem k tomu, že žalobkyně nebyla zaměstnankyní neprivatizované části ÚSM v P., příspěvkové organizace, N. 22/8, která byla posléze sloučena s žalovaným 2), její pracovněprávní nároky vůči zaměstnavateli – privatizované části rozpočtové organizace ÚSM v P., K. č. 53, na žalovaného 2) nepřešly a žalovaný 2) tak není ve vztahu k žalobkyni pasivně legitimovaným subjektem povinným tyto nároky uspokojit.

V dovolání proti rozsudku odvolacího soudu žalobkyně spatřuje pochybení odvolacího soudu v nedostatečném zhodnocení „důsledků situace, v níž se ocitla žalobkyně poté, co bylo Obvodním soudem pro Prahu 10 zjištěno, že první žalovaný S. P., spol. s r. o. není pasivně legitimován a není tedy subjektem povinnosti uspokojit nárok žalobkyně a že současně druhý žalovaný by rovněž neměl být pasivně legitimován, protože žalobkyně nebyla zaměstnankyní neprivatizované části ÚsSM v P., N. č. 22/8“. Nedošlo-li k právnímu převodu majetku privatizované části ÚSM v P. na žalovaného 1) na základě privatizačního projektu č. 32426/2001, zůstal „ústav“ po celou dobu nositelem práv a povinností zaměstnavatele ze všech pracovněprávních vztahů vztahujících se jak k privatizované, tak i neprivatizované části. V důsledku sloučení neprivatizované části ÚSM v P. s žalovaným 2) přešly na

žalovaného 2) práva a povinnosti zaměstnavatele vyplývající z pracovního poměru žalobkyně s ÚSM v P., K. č. 53. Dovolatelka je přesvědčena, že žalobkyně nemůže být zkrácena v právu na odměnu za vykonanou práci jen proto, že privatizace jejího zaměstnavatele proběhla nezákonným způsobem. Navrhla, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a aby věc „vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 10 podle § 243b/3. odst.“ k dalšímu řízení.

N e j v y š š í s o u d zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Z o d ů v o d n ě n í :

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1 o. s. ř.) a že jde o rozsudek, proti kterému je podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. dovolání přípustné, přezkoumal napadený rozsudek bez nařízení jednání (§ 243a odst. 1, věta první, o. s. ř.) a dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci zjištěno, že na základě pracovní smlouvy ze dne 1. 1. 1985 byla žalobkyně zaměstnána v ÚSM v P., K. č. 53, jako „samostatně pracující lékař s vyšší specializací“; s účinností od 1. 12. 1997 jí byl stanoven měsíční plat 11 430 Kč. Na základě smlouvy o prodeji privatizovaného majetku č. Z 050/98, uzavřené mezi Fondem národního majetku České republiky a žalovaným 1), došlo k převodu vlastnického práva k movitému majetku a k převodu jiných práv a jiných majetkových hodnot, jež sloužily k provozování podniku, na žalovaného 1). Zároveň, jak ze znění čl. III. bodu 3 uvedené smlouvy vyplývá, na něj přešly práva a povinnosti z pracovněprávních vztahů k zaměstnancům pracujícím v organizační složce zdravotnického zařízení, jíž se privatizace týká, tedy i žalobkyně. Rozhodnutím ministra zdravotnictví ze dne 28. 6. 1999 došlo ke dni 1. 7. 1999 ke sloučení příspěvkové organizace ÚSM v P., N. č. 22/8, s příspěvkovou organizací VFN v P., s tím, že práva a povinnosti z pracovněprávních vztahů pracovníků slučované organizace (tj. akreditované dopingové laboratoře) přecházejí podle § 249 odst. 1 zák. práce ke dni sloučení na přejímajícího zaměstnavatele. Tímto sloučením ÚSM v P. zanikl. Žalobkyně se domáhá, aby jí byla vyplacena odměna za práci, kterou vykonala v období od 1. 4. 1998 do 30. 6. 1998.

V projednávané věci soudy obou stupňů řešily v první řadě otázku, kdo z obou žalovaných je pasivně věcně legitimován ve vztahu k žalobou uplatněnému nároku žalobkyně („vyplatit odměnu za práci vykonanou v měsících dubnu až červenci 1998“). Zatímco soud prvního stupně dovodil, že žalovaný 1) není ve sporu pasivně legitimován, neboť smlouva č. Z 050/98, uzavřená mezi Fondem národního majetku České republiky a žalovaným 1), již mělo dojít také k přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů žalobkyně na žalovaného 1), je neplatná, odvolací soud dospěl k závěru, že žalovaný 2) není ve vztahu k žalobkyni pasivně legitimovaným subjektem, neboť žalobkyně nebyla zaměstnankyní „neprivatizované části“ ÚSM v P., N. 22/8, která byla posléze sloučena s žalovaným 2).

K přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů může dojít jen v případech stanovených zákonem (srov. § 251b zák. práce ve znění do 31. 12. 2006 – § 364 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce).

Jedním z případů (skutkových podstat) stanovených zákonem, v nichž dochází k přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů, je privatizace (převod majetku státu na české nebo zahraniční právnické nebo fyzické osoby) podniku nebo jeho organizační složky. Podle ustanovení § 17 zákona č. 92/1991 Sb., o podmínkách převodu majetku státu na jiné osoby, práva a povinnosti podniku z pracovněprávních vztahů k zaměstnancům pracujícím v podniku nebo v jeho organizační složce, jichž se privatizace týká, přecházejí na nabyvatele; to neplatí v případech, kdy je způsobem vypořádání

nároku oprávněných osob vydání věci (§ 47 zákona o privatizaci). Podnikem se tu rozumí státní podnik, státní peněžní ústav nebo jiné státní organizace, popřípadě organizace, jejichž zřizovatelem je obec (srov. § 1 odst. 1 stejného zákona).

Úvaha o tom, zda práva a povinnosti z pracovněprávního vztahu žalobkyně přešly v souvislosti s privatizací organizační složky ÚSM v P., K. č. 53, na žalovaného 1), nemůže přehlížet skutečnost, že smlouva č. Z 050/98 o prodeji privatizovaného movitého majetku ÚSM v P. a převodu jiných práv a jiných majetkových hodnot, jež sloužily k provozování tohoto podniku, byla shledána z důvodu neurčitosti neplatnou. Proto na základě ní nemohla ani na žalovaného 1) přejít práva a povinnosti z pracovněprávních vztahů k žalobkyni. Žalobkyně proto nepřestala být v pracovním poměru k ÚSM v P., K. č. 53, a v souvislosti s rozhodnutím ministra zdravotnictví ze dne 28. 6. 1999, jímž došlo ke dni 1. 7. 1999 ke sloučení příspěvkové organizace ÚSM v P., N. č. 22/8, s příspěvkovou organizací VFN v P., přešla práva a povinnosti vyplývající z pracovněprávního vztahu žalobkyně k ÚSM v P., K. č. 53 [později k ÚSM v P., N. č. 22/8) na žalovaného 2].

Samotná okolnost, na koho přešla práva a povinnosti vyplývající z pracovněprávního vztahu žalobkyně k jejímu původnímu zaměstnavateli, však neodpovídá na to, kdo je povinen žalobkyni „vyplatit odměnu za práci vykonanou v měsících dubnu až červenci 1998“.

V řízení o dvoustranných právních vztazích mezi žalobcem a žalovaným (v tzv. sporném řízení, o něž šlo i v projednávané věci), které je ovládáno dispoziční zásadou, platí, že soud je vázán žalobou, tedy, řečeno jinak, tím, jak žalobce vymezil předmět řízení. Předmět řízení žalobce vymezuje v žalobě vyličením skutečností (skutkových tvrzení), jimiž uvádí skutkový děj, na jehož základě žalobním petititem uplatňuje svůj nárok. Právní charakteristika vyličených skutkových tvrzení (tzv. právní důvod žaloby) není součástí vymezení předmětu řízení a žalobce ji není povinen uvádět; uvede-li ji, není pro soud závazná, neboť soud rozhoduje na základě zjištěného skutkového stavu věci a pro jeho rozhodnutí není významné, jak žalobce nebo jiný účastník řízení skutkový stav věci právně posuzuje. Jestliže na základě zjištěného skutkového stavu věci lze žalobci přiznat plnění, kterého se petititem své žaloby domáhal, nesmí soud žalobu zamítnout, i kdyby se žalobce plnění domáhal z jiného právního důvodu, než ze kterého mu skutečně náleží; nepřipustným (ustanovení § 153 odst. 2 o. s. ř. odporujícím) překročením návrhu by za této situace bylo jen přisouzení jiného nebo většího plnění, než kterého se žalobce podle žalobního petitu domáhal, nebo přiznání plnění na základě jiného skutkového děje, než který žalobce vyličil v žalobě a který proto nebyl (nemohl být) předmětem dokazování před soudem (srov. odůvodnění rozsudků Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 4. 2006, sp. zn. [21 Cdo 1586/2005](#), nebo ze dne 23. 1. 2002, sp. zn. [25 Cdo 643/2000](#), uveřejněného v časopise Soudní judikatura, ročník 2002, pod číslem 178).

V projednávané věci žalobkyně v žalobě uvedla (a po celou dobu řízení na tomto tvrzení setrvala), že se domáhá, aby jí byla vyplacena „odměna za práci vykonanou v měsících dubnu až červenci 1998“. V řízení žádný z účastníků nepopíral, že žalobkyně v uvedeném období pracovala, a bylo rovněž prokázáno [ze smlouvy o prodeji privatizovaného majetku č. Z 050/98, uzavřené mezi Fondem národního majetku České republiky a žalovaným 1), a ze zápisu o předání privatizovaného majetku ze dne 31. 3. 1998], že v té době to byl žalovaný 1), kdo s organizační složkou, v níž pracovala žalobkyně, nakládal (byla mu předána). Bez ohledu na to, zda smlouva o prodeji privatizovaného majetku č. Z 050/98 byla či nebyla platná, je mimo pochybnost, že v období, za které se žalobkyně domáhá odměny, pracovala v organizační složce, s níž nakládal žalovaný 1), tedy že pracovala pro žalovaného 1), a že žalovaný 1) vystupoval jako její zaměstnavatel. Žalovanému 1) tak vzniklo ve smyslu ustanovení § 243 zák. práce bezdůvodné obohacení (neboť žalobkyně pro něj vykonala práci v tzv. faktickém pracovním poměru), které je povinen žalobkyni vydat.

Řízení je navíc postiženo vadami, jež mohly mít (a měly) za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.).

Je-li sporné, zda došlo k přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů, závisí vyřešení této otázky na zjištění, zda z hlediska ustanovení § 251b zák. práce nastal některý z případů, s nímž zákon takovýto přechod spojuje (zda se splnila některá ze skutkových podstat stanovených zákonem pro přechod práv a povinností z pracovněprávních vztahů). Účastní-li se řízení ten, z něž (podle tvrzení účastníka) měla práva a povinnosti z pracovněprávních vztahů přejít, a osoba, která měla (podle tvrzení účastníka) tato práva a povinnosti od něj nabýt, soud při řešení této otázky (po stránce skutkové i právní) dospívá k rozhodnutí, které ve svých důsledcích řeší kogentními právními předpisy upravený vztah mezi více účastníky (mezi více osobami, které jsou účastníky řízení), z nichž jen jeden může být skutečným nositelem práv a povinností z pracovněprávních vztahů (zaměstnavatelem) vůči zaměstnanci, který žalobou uplatňuje své nároky nebo vůči němuž se v řízení uplatňují nároky ze sporných pracovněprávních vztahů. V tomto specifickém střetu, kdy jen jeden z více účastníků, jichž se týká tvrzený případ (skutková podstata) přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů, může být zaměstnavatelem, tedy osobou, která jako skutečný nositel práv a povinností z pracovněprávních vztahů je oprávněna uplatňovat nároky z těchto vztahů nebo je uspokojovat, a kdy východiskem pro jeho řešení je kogentní právní úprava (srov. § 251b zák. práce), je nutno spatřovat určitý způsob vypořádání vztahu, jak jej mají na mysli ustanovení § 153 odst. 2, § 206 odst. 2, § 212 odst. 1 písm. d) a § 242 odst. 2 písm. d) o. s. ř. Podle ustálené judikatury soudů tedy k případům, kdy z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky, patří rovněž vypořádání mezi účastníky o tom, zda došlo k přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů (zda nastal některý z případů, se kterým zákon takovýto přechod spojuje) a kdo z nich má práva a povinnosti zaměstnavatele (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 9. 1999, sp. zn. [21 Cdo 7/99](#), který byl uveřejněn pod č. 32 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2001). V důsledku odvolání podaného žalobkyní tedy rozsudek soudu prvního stupně nenabyl právní moci ve vztahu vůči oběma žalovaným a v tomto rozsahu [tedy i ve vztahu k žalovanému 1)] také měl být odvolacím soudem přezkoumán.

Usnesením ze dne 7. 1. 1999 Obvodní soud pro Prahu 10 připustil, aby do řízení jako další účastník přistoupil ÚSM v P., N. č. 22/8, s tím, že tento žalovaný bude označován jako žalovaný č. 2; zároveň připustil změnu žalobního petitu ve znění: „Žalovaný č. 1 S. P., spol. s r. o., je povinen zaplatit žalobkyni 53 937 Kč do 15 dnů od právní moci tohoto rozsudku a pro případ, že bude žaloba proti tomuto žalovanému zamítnuta z důvodu nedostatku pasivní legitimace, je žalovaný č. 2 povinen zaplatit žalobkyni 53 937 Kč do 15 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Občanský soudní řád umožňuje, aby žalobce za řízení se souhlasem soudu měnil návrh na zahájení řízení (§ 95 odst. 1 o. s. ř.), případně, aby na návrh žalobce do řízení přistoupil další účastník (§ 92 odst. 1. o. s. ř.). Zároveň ale stanoví v ustanovení § 41a odst. 2 o. s. ř., že k úkonu účastníka, který je vázán na splnění podmínky, se nepřihlíží, a v ustanovení § 41 odst. 2 o. s. ř., že každý úkon posuzuje soud podle jeho obsahu, i když je úkon nesprávně označen. Žalobce prohlášením do protokolu u jednání dne 7. 1. 1999 navrhl rozšíření žaloby i vůči žalovanému ÚSM v P., N. č. 22/8, a zároveň „upravil konečný petit v této věci“ (v rozporu s písemným podáním ze dne 31. 12. 1998) tak, aby tomuto (dalšímu) žalovanému byla žalovaná povinnost uložena jen za splnění podmínky, že „žalovaný č. 1 nebude uznán povinným zaplatit z důvodu nedostatku jeho pasivní legitimace“. Podle obsahu tohoto úkonu (§ 41 odst. 2 o. s. ř.) se tedy žalobce domáhal svého nároku proti žalovanému 1) a teprve pro případ, že by žaloba byla zamítnuta z důvodu nedostatku jeho pasivní legitimace, požadoval, aby stejná povinnost byla uložena žalovanému 2). Protože se tak jedná o úkon [rozšíření žaloby i vůči žalovanému 2)], který byl vázán na splnění podmínky [žaloba proti žalovanému 1) bude zamítnuta z důvodu nedostatku jeho pasivní legitimace], neměl soud prvního stupně k takovému úkonu vůbec přihlížet (§ 41a odst. 2 o. s. ř.).

Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu není správný a že je postižen vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci; Nejvyšší soud jej proto podle ustanovení § 243b odst.

2, části věty za středníkem, o. s. ř. zrušil. Protože důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud i toto rozhodnutí a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 3, věta druhá, o. s. ř.).